

สรุป ปัจจัยนามกิตก์

พยางค์	รูปที่สุ่ธาตุ	ลป/แปลง อนุพันธ์/ปัจจัย	ตัวอย่างรูปศัพท์ที่ปรากฏ และจุดสังเกตท้ายศัพท์	ฉัญฐิ์กัมมะ ^๑	บทหน้า/ลิงค์	คำแปล
กวิ	•	ลป กิริ	สยมภู อรุโค อตรโซ		มีบทหน้าเสมอ	ผู้... ^๒
ณิ	•	ลป ณ อนุพันธ์	-อี; -อินิ; -อิ: ธมวาทิ; ธมวาทินิ; ธมวาทิ		มีบทหน้าเสมอ	ผู้...โดยปกติ ^๓
ณวุ	•	แปลงเป็น ออก	-อโก; -อิกา ^๔ ; -อก: สาวโก; สาวิกา; สาวกั การโก	•		ผู้...
ตุ	•		-ตา: กตตา วตตา ทาตา	•	เป็น ปุ. (สตถุ)	ผู้... (โดยปกติ) ^๓
ฐ	•	ลป ฐ อนุพันธ์	-อ: ปารคุ วิณญ มตตณญ วฐ (ทณ) ภิกขุ ^๕		เป็น ปุ. (วิณญ)	ผู้...โดยปกติ ^๓
ช		ลป ช อนุพันธ์	ท- ฐ- อีส-: ทุลลโก; ทุลลภา; ทุลลภ. สุกโร อีสกกริ		บทหน้า: ท-ฐ-	(อันเขา) ...โดย
ณย	•	ลป ณย, แปลง	-โย; -ยา; -ย: เวเนยโย; จริยา; การิย แปลง: ทมโม วิชชา			(อันเขา) พึง...; การ/ความ...
อ	••		-โอ; -อา; -อ: วินโย ชโน; กถา ปุชา; สุขาวหิ			ตามสาธนะ
อิ			-อิ: นิธิ นนทิ มุณี สมาริ		เป็น ปุ. (มุณี)	ตามสาธนะ
ณ	•	ลป ณ อนุพันธ์	-โอ; -อา; -อ: กम्मกาโร โรโค; วาจา; ทาย	•	มักเป็น ปุ.	ตามสาธนะ
ติ	•	แปลงบ้าง	-ติ: มติ สติ สมปตติ คติ รูปแปลง: พุทธิ ธิญฐิ วิสุทธิ		เป็น อิต. (รตติ)	ตามสาธนะ
ยุ	••	เป็น -อน, (-อน)	-โน; -นา; -น: โทโน เทสนา ภาวนา ^๖ ปจัน กรณ คณ ^๗	•	มักเป็น นปุ.	ตามสาธนะ
ตุ	•	แปลงบ้าง	-ตุ: กาทุ คนตุ วทิตุ วตตุ รูปแปลง: ทญฐิ ลทฐิ			(อ.)การ..., เพื่อการ...
ตเว			-ตเว: กาทเว คนตเว			เพื่อการ...

^๑ ฉัญฐิ์กัมมะ คือศัพท์ที่ลงฉัญฐิ์วิภัตติ แต่แปลทกวิภัตติเป็นทุตยวิภัตติในอรรถกรรรม (ซึ่ง) ปัจจัยที่แปลทกฉัญฐิ์วิภัตติได้ มี ๔ คือ ณ ณวุ ตุ ยุ เช่น
ณ: วตถาน ราโค การย้อม ซึ่งผ้า ท.; **ณวุ:** ธมมสส เทสโก ผู้แสดง ซึ่งธรรม; **ตุ:** สุขสส ทาตา ผู้ให้ซึ่งสุข;

ยุ: สพพปาปสส อกรณิ การไม่ทำ ซึ่งบาปทั้งปวง ^๒ที่แปลว่า “ผู้...” ถ้าไม่ใช่บุคคล ใช้ ‘อัน...’ เช่น กम्मโซ (วิปาโก) อันเกิดแล้วจากกรรม

^๓ หรือ “ผู้มีการ...เป็นปกติ” ^๔ แปลง ออก เป็น อิกา ^๕ ภิกขุ รัสสะ อู อิตถิลิงค์ เป็น ภิกขุณี ^๖ พฤทธิด้วยอำนาจ เณ เหตุปัจจัย

^๗ ธาตุลงท้ายด้วย ร แปลง ยุ เป็น อนลงท้ายด้วย หุ แปลงเป็น อน บ้าง แปลงเฉพาะบางธาตุ เช่น ญาณิ (ญา) สมโน (สม).
 แปลงเป็น อานน เฉพาะ ญา ธาตุ เช่น (วิ)ชานน (และแปลง ญา เป็น ชา).

• ปัจจัยที่เป็นลิงค์เดียว: ปุงลิงค์: **ตุ (สตถุ), ฐ (วิณญ), อิ (มุณี).** อิตถิลิงค์: **ติ (รตติ) (ณ มักเป็น ปุงลิงค์. ยุ มักเป็น นปุสกลิงค์)**

• ปัจจัยที่ลปพยัญชนะที่สุ่ธาตุได้: **กวิ ฐ ติ ตุ**

การพฤทธิสระต้นธาตุ ธาตุสระเดียว: ธาตุหลายสระ: สระต้นธาตุเป็นรัสสะ ไม่มีสังโยค

• ณิ ณวุ ณย ณ	อิ อี > เอ > อาย	อุ อุ > โอ > อว	อ > อา	อิ > เอ	อุ > โอ
•• อ ยุ	อิ อี > เอ > อย	อุ อุ > โอ > อว		อิ > เอ	อุ > โอ

อนุพันธ์ คือ พยัญชนะที่ติดตามมากับปัจจัย แล้วลปทิ้งเมื่อนำไปประกอบกับศัพท์ ใช้กำหนดกฎเกณฑ์บางอย่าง เช่น

- **ณ อนุพันธ์** เป็นเครื่องหมายให้พฤทธิ ดังนั้น **ณิ** ปัจจัย ก็คือ **อิ** ปัจจัยที่มีอำนาจพฤทธิ นั่นเอง
- **ช อนุพันธ์** เป็นเครื่องหมายให้ลงหลังธาตุที่มี **ท-ฐ-อีส** เป็นบทหน้า (**ช** ปัจจัย = **อ + ช อนุพันธ์**)